

Ami ma van, tömény csalódás, mást gondoltunk a rendszerváltásról

Wittinghoff Tamással beszélget Rab László

– *Ezerkilencszázkilencvenegy óta budaörsi polgármester, van tehát tapasztalata arról, hogy milyen változások jellemezték az önkormányzati intézményrendszert az elmúlt három évtizedben. Kezdjük azzal, hogy vizsgáljuk fel, milyen lényegi különbségeket lehet felfedezni a rendszerváltás utáni és a mai közpolitikai helyzet között.*

– '91 február 1-je óta töltöm be ezt a tisztséget, akkor választottak meg először, 32 év tényleg nagy idő. Alapjaiban változott meg minden. Nem gondoltam volna, hogy ilyen hamar elkopik a rendszerváltás utáni hurraóptimizmus, ami persze részemről egyáltalán nem azt a reményt jelentette, hogy egyik napról a másikra utolérjük Ausztriát. Aki tényleg ebben bízott, annak viszonylag gyorsan csalódnia kellett. A társadalomról, közéletünk állapotáról beszélek. Az akkori helyzetet az jellemezte, hogy voltak érdemi viták, és megvolt a remény arra, hogy a közbeszéd, a kultúra, a társadalom elindul egy olyan pályán, amivel előbb-utóbb fölzárkózik ahhoz a demokratikus jogállami hagyományhoz, ami Nyugat-Európában sok évtizedes múltira tekint vissza. Ami ma van, az tömény csalódás, és az ellenkezője annak, amit az ember a rendszerváltáskor gondolt.

– *A rendszerváltás időszakára jellemző, hogy tiszta, világos pártkép-*

letek voltak, ami természetes, hiszen mégiscsak a többpártrendszer kiépítését célozta az ország.

– A rendszerváltáskor megvolt a közbizalom e tekintetben is. Mára a társadalom alapvetően csalódott a pártokban, miközben azért tudjuk, hogy a demokratikus jogállam a többpártrendszeren és a szabad piacgazdaságon nyugszik. Egyébként az Európai Unió sem volt arra fölkészülve, hogy a volt szocialista országokból, a keleti blokkból hozzánk hasonló furcsa képződmények is a részeivé váljanak, és ezen országok politikai kultúrája sokszor nem hasonlít a régi tagállamokéra. Azt, hogy az újak, köztük a magyar kormány is, zsarolásos eszközökkel próbálják elérni a céljaikat, teljesen váratlanul érte az öreg Európát, gyakran még ma sem tud kellő eréllyel reagálni ezekre a trükkökre. A Nyugat kezében nem voltak olyan hatékony eszközök, amelyeket a jogállamot lebontó és eközben gazdasági problémákkal is küzdő országokkal szemben alkalmazni tudtak volna. Mindez sokáig látványos tehetetlenséghez vezetett az unió részéről.

– *Az elemzők szerint az a gond, hogy a rendszerváltás leszűkült arra a kérdésre, hogy az MDF vagy az SZDSZ foglalhatja-e el az erősebb pozíciót. Hogy látja ezt ön, aki egykor az SZDSZ-ben politizált?*

– Bár az MDF jutott többséghez, de az közös felelősség volt, hogy MDF és az SZDSZ vezetése nem ismerte föl azt a problémát, hogy hosszú távra kellene olyan fundamentumot megteremteni, amelyet később nem lehet mindenféle kétharmados törvénymódosításokkal teljesen kiüresíteni. Ez tehát történelmi felelőtlenség volt, mert az Antall–Tölgyessy-paktum ugyan biztosította a kormányozhatóságot és a törvényalkotást, de nem gondoltak a jövőre. Mára sok volt MDF-es értelmiségi, a mérsékelt konzervatívok és sok régi SZDSZ-es liberális hasonlóan gondolkodik a jogállamról és a demokráciáról. És közösen vannak elképedve azon, ami a rendszerváltásból lett.

– *Hozzá tartozik az igazsághoz, hogy Horn Gyulának is kétharmada volt 1994-ben, és nem élt vissza vele.*

– Ez igaz, de tegyük hozzá, hogy az MSZP–SZDSZ-koalíció idején a szabaddemokraták szerették volna négyötödös törvényhez kötni az alkotmánymódosítást, ami aztán elhalt. Hiba volt, mert ez segített volna abban, hogy ma ne legyenek ilyen állapotok. Kétségtelen, hogy az MSZP–SZDSZ-kormánynak megvolt a kétharmada, és nem akarta az alkotmányt lebontani, s nem akarta megszállni a kontrollálni hivatott szervezeteket.

– *Együtt említi a kelet-európai tömböt, a volt szocialista táborát, de azt látjuk, hogy egyes országok nagyon ügyesen kihasználták az Európai Unióval való együttműködés lehetőségét, a szlovákok bevezették az eurót, a románok nagy lépésekkel haladnak előre, a kis balti országok pedig*

olyan infotechnológiai forradalmat hajtottak végre, hogy csodájukra jár a világ. Szlovénia és Horvátország jobban bele tud simulni az európai környezetbe, mint Magyarország, melyről nemrég a főszerkesztőnk egy vitában találóan azt mondta, nálunk geopolitikai lyuk képződött, és gyakran nem találjuk az okát.

– Amikor arra keressük a választ, hogy a „legvidámabb barakkból” hogyan lettünk sereghajtók, méghozzá úgy, hogy már csak Bulgária van mögöttünk, nem helyes, ha „csak” a pártokban keressük a felelősséget. Az okok a társadalomban rejlenek. Mindaz, amit látunk, Orbán Viktort is beleértve, csak a tünet. Az, hogy ez a rendszer létrejöhett, alapvetően a társadalmon múlt. Amihez persze hozzájárult az, hogy a kormánypárt teljesen leuralta a médiát. A helyzet talán még a kérdésben megfogalmazottnál is rosszabb. Jártam a rendszerváltás után a kicsiny posztszovjet országban, Litvániában, lehangolóan elmaradott viszonyok uralkodtak, szegények voltak az emberek és nyomorogtak, a demokratikus hagyományok nyomokban sem léteztek. Ma, akárcsak a letteknek, eurójuk van, és teljesen olyanok mutatkoznak, mint egy nyugat-európai ország. Ez is oka egyébként annak, hogy most ők aggodnak a legjobban az orosz agresszió láttán, mert sok a veszítenivalójuk. Attól egyébként már Antall József is mindenkit óva intett, hogy azt gondolja, az orosz birodalom kelet felé való terjeszkedési szándéka megváltozik. És akkor hol voltunk még Putyin hatalomra kerülésétől! Szomorú azt látni, hogy abból az országból, amelyiknek a legnagyobb esélye volt arra, hogy ha nem is

azonnal, de néhány évtizeden belül utolérhesse társadalmi tekintetben a jogállamiságot követő demokratikus berendezkedésű országokat, ez lett. Gazdasági potenciál tekintetében is a legnagyobb esélyünk volt arra, hogy felzárkózzunk az európai átlagszínthez, ehhez képest most ott kullogunk a sor végén. Ez persze alapvetően a jelenlegi állampárt bűne, de az, hogy ez létrejöhetett, abban a társadalom felelőssége is erősen felvethető. Vita van értelmiségi körökben arról, hogy a média elfoglalása, amely hasonlatos a német Harmadik Birodalom gyakorlatához, a mai viszonyok között elegendő-e ahhoz, ahová jutottunk. Szerintem egy olyan világban, ahol sokkal könnyebb különböző kommunikációs csatornákhöz hozzájutni, abban, hogy ilyen szinten lehessen a társadalmat manipulálni és propagandával befolyásolni, a társadalomnak is jócskán van felelőssége.

– Azt mondja tehát, hogy a társadalom asszisztál a degeneratív folyamatokhoz. Amiben az a drámai, hogy a rendszerváltás nagy ügye a szovjet csapatok kivonulása volt, ami a függetlenség zálogának volt tekinthető. Harminc évvel később mindez Putyin- és oroszpártiságba torkollik. Ezt régi SZDSZ-es politikusként személyesen hogy éli meg?

– Igyekszem óvatosan fogalmazni, és nem oroszellenességről beszélnék. Mint ahogy az sem magyarellenesség, amikor a magyar kormányt bírálják Brüsszelben. Számomra nagyon értékes az orosz kultúra, a zene, az irodalom, de számos orosz sportolót is nagyon kedvelek. Sok orosz származású ismerősöm, barátom van, és látjuk azokat az ér-

telmiségeket, akik elmenekülnek Oroszországból pontosan azért, mert mérhetetlenül nem értenek egyet az autokrata rezsimmel és a háborúval. Tehát mindazzal, amit Putyin jelképez. Ők hozzám hasonlóan gondolkodnak a világról. Az Ukrajnával szembeni agresszió és az, ahogyan Putyin a hatalmat gyakorolja az ellenzék lenullázásával vagy azokkal a törvényekkel, amelyek enyhébb változata Magyarországon is megjelent – gondoljunk például a civil szervezetek végzésére – egészen elképesztő. Megdöbbenő számomra az is, hogy az a magyar társadalom, amelyik már többször megtapasztalta az orosz nagyhatalmi, birodalmi törekvéseket, asszisztál mindehhez. Itt vagyunk két nappal a 48-as forradalom és szabadságharc ünnepe előtt (az interjú március 12-én készült – a szerk.). Ha egykor az orosz cár nem küld ide egy jelentősen nagyobb hadsereget, mint az osztrák császári haderő volt, talán a szabadságharc is másképpen alakul. Magyarul, a végső dőfést 1849-ben az orosz birodalom adta meg, ugyanúgy mint '56-ban, amikor vérbe fojtották a forradalmunkat, bár az már a Szovjetunió bűne volt. Egészen elképedve nézem, hogy a magyar társadalommal ennek ellenére el lehet hitetni, hogy a forradalmat az ukránok verték le. A Szovjetunió birodalmi törekvéseibe nem fért bele, hogy Magyarországon 1956-ban önálló, szuverén államot lehessen kikiáltani. A társadalmunk mindezt feledve percek alatt áthangolható, és még azt is elfogadja, hogy az áldozattal, Ukrajnával szemben lehet uszítani. Az a retorika, amit Orbánék használnak – hogy ők a békepartí-

ak –, velejéig hazug. Hivatkoznak egyébként a pápára is, miközben Őszentsége a karácsonyi üzenetében világosan elmondta, szolidárisnak kell lenni Ukrajnával, és még az is elfogadható, sőt támogatandó, hogy fegyverekkel segítsék a szabadságáért küzdő országot. Azt tehát, amikor Orbánék háborúpártinak minősítik a függetlenségért küzdőket s az őket támogatókat, gyalázatosnak és a 48–49-es szabadságharc szembe-köpésének tartom. Hogy is hangzik a *Nemzeti dal* ismert részlete? „Sehonnai bitang ember, ki most ha kell, halni nem mer, kinek drágább rongy élete, mint a haza becsülete.” Magyarul: fegyvert fogott mindenki, az egész társadalom, hogy a feudális úri rendszerrel szembeszálljon, és polgári társadalmat hozzon létre. S ebben akkor döbbenetes módon a nemesség is partner volt. Tehát 1848-ban az egész magyar társadalom ugyanazt tette, mint most az ukrán nép. Két olyan ünnepünk van, amelyik beleégett az ország lelkületébe (Március 15. és Október 23.), mégis lehet a propagandával olyan hangulatot kelteni, ami mindezen értékekkel szembemegy.

– *Vajon mikor és miért sérült meg ennyire a magyar társadalom önvédelmi mechanizmusa? Hogyhogy ennyire könnyen bedől az ország a propagandának?*

– Az a kérdés, hogy volt-e egyáltalán ilyen mechanizmusa...

– *Ha emlékeim nem csalnak, a nyolcvanas években még volt ilyen.*

– Lehet, de nézzünk szembe azal, hogy mi is történt voltaképpen a rendszerváltáskor. Nem szeretném a demokratikus ellenzék szerepét

kisebbiteni, nem volt véletlen, hogy annak idején az SZDSZ-hez csatlakoztam, a Beszélő-kör vonzott, és az Iványi Gábor, Demszky Gábor és Solt Ottilia nevével fémjelzett Szegényeket Támogató Alap szellemsége is hatott rám. Ez a kör volt az, amelyik világosan kimondta, nemcsak forradalommal, hanem békés átmenettel is meg lehet változtatni a rendszert. A liberális, demokratikus értelmiségi kör, leegyszerűsítve az „urbánus” kör ugyanazt akarta, mint a konzervatív csoportok, demokratikus jogállamot, amelyik a Szovjetuniótól elszakadva az Európai Unió részévé válhat. Tegyük hozzá, hogy ebben a demokratikus ellenzéknek volt meghatározóbb a szerepe. De kétségtelen, hogy a rendszerváltás kiindulópontja a Szovjetunió megszűnése volt. Az orosz medve saját magával volt elfoglalva, széthullott utódállamokra, és egy pillanatban – Gorbacsov alatt – elengedte a volt szocialista országokat. Mindez pozitív fejlemény volt, noha Oroszországban sokan úgy élték meg, mint nálunk Trianont. Ha ez nem történik meg, a volt szovjet befolyás alatt lévő szocialista országokban nem ilyen gyorsan és nem ilyen békésen zajlott volna a rendszerváltás.

– *Igaz lehet tehát az az állítás, hogy a magyarországi társadalmi folyamatok kiváltója mindig a nemzetközi helyzet alakulása.*

– Nem független tőle, meghatározó. Kis ország vagyunk, ez a sorsunk.

– *Na és most fokozódik-e a nemzetközi helyzet?*

– Virág elvtárs a megmondhatója; természetesen igen. S megint azt halljuk, régi lemez, hogy a Nyugat

hanyaglik. De még valamit a társadalom immunrendszerének hiányosságairól. Az előzmények nagyon messzire nyúlnak vissza. Elég arra emlékeznünk, hogy a harmincas években és a vészkorszakban, a második világháború végéig a magyar társadalom milyen szinten volt közönyös, sőt ellenséges a zsidósággal szemben. A világháború során hatszázezer honfitársunkat ölték meg, és akkor a nyilasok rémtetteiről külön nem is beszélek. Akkoriban az volt a kivétel, aki jóérzésű, becsületes állampolgárként igyekezett azokon segíteni, akikkel szemben a gyűlölet éppen nagy lángon égett. Mind ezt nem lehet hazug módon csupán a náci Németországra kenni, mert például a zsidók elleni törvényeket az elsők között éppen Prohászka Ottokár megyés püspök, neves közéleti szereplő követelte. Ma egyébként kiemelkedő személyiségként tartják számon, és katolikus iskolát neveztek el róla. Amikor jött a második világháború vége, akkor nem volt önkritika. Helyette a komplett magyarországi németiséget tették felelőssé a '45 előtt történetekért. Kétszázezer magyarországi németet űztek el, kitelepítésnek nevezve a gyalázatot. A nagyapámat 1945. április 4-én rúgták ki az állásából, mert keresztény középosztálybeli bankigazgató volt, ez pedig így együtt soknak bizonyult. Minden együtt állt ahhoz, hogy az új rendszer megtalálja a bűnösöket. Végül az '56-os forradalom leverése után rengetegen döntöttek úgy, hogy innen menekülni kell, mert nincs lehetőség jelentős változásra. Szóval itt rövid idő alatt legalább három esetben likvidálták a társadalom egy-egy meghatározó rétegét. Megsemmisítették, elűzték azokat, akik

kiemelkedő szerepet tölthettek be a gazdasági és kulturális életben is. Olyan veszteségeket szenvedett el az ország, és olyan szinten vált megalakultává a társadalom, hogy bármikor bármit meg lehetett és meg lehet vele csinálni anélkül, hogy jelentősebb ellenállást tanúsítana.

– *Van-e valamilyen emléke a gyerekkorából a kitelepítésről?*

– Egyszer a nagyapámat megkérdeztem, hogy a testvérei, a pap nagybátyám meg a tanítónő nagynénem miért a Várhegyi nevet viselik, ha ők testvérek. Elmesélte, nagyon féltek attól, hogy elűzik őket, ezért változtattak nevet. És hozzátette, az édesapjától a szép emlékeken kívül neki már csak a neve maradt meg, azt nem adja. Rácsodálkoztam erre, mert gyerekkoromban nem voltam még tisztában a történelem nagy mozgásaival, keveset tudtam az emberi gonoszságról, burokból nőttem föl. A tanulmányaim során annyiban befolyásolt a németiséghez való tartozás, hogy megértettem, a társadalom hogyan mozgósítható a gyűlölet mentén. Megtanultam, teljesen mindegy, hogy kivel szemben nyilvánul meg a közösségi uszítás, nekem az áldozatok mellett van a helyem. Mérnök vagyok különben, szoktam is viccesen mondogatni, hogy volt nekem rendes foglalkozásom is. Vízellátással foglalkoztam, hálózatokat terveztem és szennyvíztelepek fejlesztésében vettem részt például a Balaton partján.

– *Hogyan váltotta mindezt fel a politika?*

– Kíváncsi ember vagyok, nagyon zavar az igazságtalanság, és nagyon nem szerettem azt a rendszert, ami

ben éltünk. Mégse hittem sokáig, hogy a hazug rendszer összeomlik. Mondjuk azt se hittem volna, hogy lehet hazugabbat is csinálni. Megérintett, amikor elkezdtek megjelenni olyan írások a Beszélőben, amelyekkel egyetértettem, és olyan személyiségeket ismertem meg, akik hozzám hasonlóan gondolkodtak a világról. Fölcsillant a szemem, azt éreztem, hogy nem vagyok egyedül. A családban mondjuk nem volt kérdéses a szocializmusról alkotott véleményünk, de amikor elolvastam Kis János híressé lett mondatát a Beszélő 1987-es különszámában – „Kádárnak mennie kell” –, mindjárt érdekelni kezdett a politika. Miközben nem akartam politizálni, úgy gondoltam, mérnökként is tudom támogatni a számomra rokonszenvesen gondolkodó SZDSZ-t. Először Zuglóban, a szintén mérnök Mécs Imre által vezetett természettudományi tagozat munkájába kapcsolódtam be, mint kívülálló. Jött aztán az önkormányzati és az országgyűlési választás, én pedig aktívan támogattam Szuhay Pétert, az SZDSZ jelöltjét a kampányában. Ő biztatott később arra, hogy az önkormányzati választásokon vegyek részt. Óvatosan vágtam bele, nem gondoltam, hogy a szakmámat, melyre egész életemben készültem, föl fogom adni.

– *Az új hatalom, a NER először a harmincas évekbeli modelleket kezdte követni, viszont a hatalommegtartási technika erősen hasonlít az ötvenes évek kommunista berendezkedésére. Az ellentmondást nem tűrő döntések sorozatának immáron jó egy évtizede elszenvedői vagyunk. Olyan az egész, mint a hadikommunizmusban, Orbán Viktor minden eldönt a Karme-*

lita kolostorban, megszabja a liszt, a cukor és a gázolaj árát, és annyit lehet rá mondani, hogy haladjunk tovább, nincs itt semmi látnivaló.

– Nagyon jól megtanulták azokat a hatalomgyakorlási módszereket, amelyek a rendszerváltás előtt működtek. A pártállami technika lényege, hogy minden területen kézben kell tartani a hatalmat. A fontos kulcspozíciókat megszállták az állampárt emberei, látjuk, hogy a bíróságokra is igyekeznek komoly nyomást gyakorolni. Nem függetlenek a különböző hatalmi ágak, pedig ez a demokratikus jogállamiság egyik garanciája. A propaganda eszközei is hasonlóan működnek. Hozzáteszem, hogy emlékeim szerint a nyolcvanas évek vége felé a tévé hírműsorai sokkal tárgyilagosabbak voltak, mint a mostani propaganda. Ez gyakorlatilag nyílt hazugságokkal operál, tényeket hallgat el, a közmédia erőteljesebben propagandisztikus, mint a Kádár-rendszerben, pláne a végóráiban.

– *A rendszerváltás nagy álma volt az önkormányzatiság is. Fontos kíváncsiságom volt, hogy ne a központban dőljenek el a dolgok, Budaörsön a budaörsiek dönthessenek, Gödöllőn meg a gödöllőiek. Ez végképp illúzióknak bizonyult. A Covid idején lehetett igazán jól látni, hogy már nyomokban nincsenek meg azok a lehetőségek, amelyek az önkormányzatok kezében maradtak. Kezdődött azzal, hogy az iskolákat államosították, később rátenyereltek a helyi adókra. A járvány idején azt láttuk, hogy az önkormányzat álljon helyt a polgárok életének védelmében, de anyagi eszközök nélkül, mert azok a kormány kezében vannak.*

– Egyszerűen fogalmazhatunk úgy, hogy a kormány a saját hatalmi céljai eszközéül kezdte használni az önkormányzatokat is. Ahol kormánypárti vezetés volt, oda adtak támogatást, és az így elért eredményeket fantasztikus teljesítményeként állították be. Hozzáteszem, vannak olyan kormánypárti polgármesterek, akik kiállnak a településük érdekében. Sokszor hallom megszólalni Székesfehérvár polgármesterét vagy a Települési Önkormányzatok Országos Szövetségét vezető Schmidt Jenőt, a tabi polgármestert. Ők azért időnként eléggé sarkosan fogalmaznak. De ez nem sokat jelent, és a gőzhenger megy tovább. Viszont azoknak a településeknek, amelyek úgymond „rosszul” döntöttek, s nem kormánypárti képviselőket szavaztak be a képviselő-testületbe, a kegyúr nem juttat forrásokat. Inkább törvénytelenül elvonja a bevételeiket. Ez Budaörsre és a fővárosra is igaz. Az Alaptörvényt és az önkormányzati törvényt is megsértve működnek az elvonások. E két jogszabály az Önkormányzatok Európai Chartáján alapul, amely világossá teszi, hogy saját bevételből nem lehet elvonni. Budaörs esetében igaz az, hogy egyetlen fillér állami forrás nem jut a kötelező állami feladatok ellátására. Elvileg járna 2,6 milliárd forint, de közel négymilliárdot elvonnak, ami azt jelenti, hogy a saját bevételeinkből vesznek el több mint egymilliárd forintot, és ez ütközik a jogszabályokkal. Amikor ezt szóvá tesszük, azt kérdezik, miért nem fordultunk bírósághoz. Hát fordultunk, csak nem születik meg az ítélet – egy jogállamban ez is lehetetlen lenne. Hiába nyertünk első fokon, a másodfok azt mondta, hogy majd az

Alkotmánybíróság dönt, de aztán az AB csak nem dönt, pedig kötelessége volna megnézni, hogy az általunk kifogásolt rendelkezés nem ütközik-e magasabb rendű jogszabállyal. De nem teszi meg, hisz tudjuk jól, hogy az Alkotmánybíróságban – amelynek örködni kellene az alkotmányosság felett – Fidesz-többségű delegáltak csücsülnek, ebből következően mit is várhatnánk tőlük?

– *A központi hatalmat annak idején az kezdte idegesíteni, hogy például Budaörsnek és nagyvárosoknak sokkal több a bevételük, mint a szegény nógrádi falvaknak, és úgy próbálták mindezt korrigálni, hogy ahol sok a bevétel, elvonják, s odaadják a leszakadó régióknak.*

– Ez helyes elv lenne, nem vitatkozom vele. Teljesen rendben van az, hogy az állam ott nyújtson többet, ahol a térség elmaradott. De nem látom azt, hogy Észak-Magyarországon, Szabolcsban, Borsodban jelentősen javult volna a helyzet, ellenkezőleg, sokkal erősebb lett a leszakadás és az elmaradottság a NER időszaka alatt. Nem igaz tehát az, hogy erre fordítanak az elvont forrásokat. Egyébként el tudnám fogadni, hogy Budaörs esetében, miután jobb helyzetben vagyunk a kis falvaknál, ne legyen állami támogatás. De negatív nem lehet a történet, mint ahogyan most az elvonások miatt megtörténik. Ugyanez volna az álláspontom az oktatási intézmények fenntartása esetében is, ott is azt látjuk, hogy a szakadék nő, az elmaradott térségek egyre jobban lemaradnak, az oktatást szétverték, és egyáltalán nem lett jobb azokon a helyeken, amelyekre korábban is jellemző volt az infrastruktúra- és pedagógushi-

ány. Egyre több olyan településről hallunk, amely korábban azt hangoztatta, milyen jó lesz, ha az állam többletforrásokat ad, de ma már ők is elhibázott döntésnek látják az „államosítást”. Nem azzal vitatkozom, hogy az államnak kiegyenlítő mechanizmusokat kell működtetnie. Az a fő gond, hogy politikai alapon osztanak pénzt, és törvénytelenül vesznek el olyan településektől, amelyek a rendszerváltás után teremtették meg maguknak a kedvező gazdasági hátteret.

– *Budaörs azért sokkal jobb helyzetben van a fekvése miatt, mint mondjuk Baktalórántháza.*

– Valóban. Nem minden település tudja azt az utat járni, mint amelynek területét kettészeli egy autópálya. De ahol ilyen adottság van, érdeemes az előnyeit kihasználni, aminek persze vannak negatív következményei is: nagy a zaj, zsúfolt a közlekedés. A fejlett kereskedelem viszont kétségtelenül javítja a helyiek életminőségét. Az önkormányzatiság lényege az önrendelkezés lehetősége. Ez az oktatásra is érvényes kellene hogy legyen. Ameddig Budaörs volt az autonóm intézmények fenntartója, az iskolák szárnyaltak, és a lendület máig tart, csak az a kérdés, hogy meddig lesz hozzá megfelelő mennyiségű és minőségű pedagógus, hiszen egyre nehezebb tanárokat találni, mert elkezdtek a versenyszféra felé kacsingatni. Az a megalázó helyzet, amibe belekényszerítették őket, elfogadhatatlan számukra, még úgy is, hogy Budaörsön önkormányzati forrásból az állami fenntartású iskolákban ösztöndíjrendszeren keresztül támogatjuk őket, magyarul bérkiegészítést kapnak. De a helyzet

egyre kritikusabb. Egy értelmiségi akkor tud kiemelkedően teljesíteni, ha szabadon végezheti a munkáját. Minél nagyobb a szabadságfok, annál eredményesebb a tanítás. Kell kötelező tanterv, de ezt hozzá kell igazítani a helyi adottságokhoz, igényekhez. Nem véletlen, hogy ahol minőségi oktatás folyik, sokkal nagyobb a tanárok szabadságfoka. Ugyanez igaz a civil szervezetekre is. És magára az önkormányzatra is. Teljesen nonszensz például, hogy az építéshatósági jogosítványokat elvették az önkormányzatoktól. Látom, hogy a kormánypárti települések pontosan ugyanúgy szenvednek tőle, mint az ellenzékiek, mert nincs semmilyen hatásuk arra, hogy mi épül a területükön. Ez példátlan, ilyen egy normális országban nem fordulhat elő.

– *Említette az oktatást és azt, hogy fizetéskiegészítést adtak a pedagógusoknak, hogy betömjék azokat a lyukakat, amelyeket az állami szabályozás előidézett. Létkérdés tehát, hogy a helyi oktatási és egészségügyi rendszer ne omoljon össze.*

– Itt nem is az a fontos, hogy mi lesz a következő választásokon. Sokkal fontosabb, hogy azért vállaltuk ezt a munkát, hogy az itt élők számára a legjobb körülményeket biztosítsuk. Mellesleg az én gyerekeim is idejárnak iskolába. Elementáris érdekünk, hogy azokon a területeken, amelyekben az állam elvette a természetes önkormányzati feladatok – szociális terület, építéshatóság, oktatás stb. –, próbáljunk olyan megoldásokat találni, amelyek mégis javítják a településen az életminőséget. Ha az ember csapnivalóan végzi a munkáját, és nem tud meg-

felelni a helyi elvárásoknak, akkor valóban gond lehet a következő választáson. Ördögi kör. Az állampolgár nem érti, s nem tudja azt, hogy ami az iskolában történik, miért nem önkormányzati ügy, s nem érti azt, hogy amit a településen építenek, az miért nem az önkormányzat hatásköre. Nem érti azt sem, hogy a szociális, gyámügyi problémákat miért nem a saját településének önkormányzatánál intézik. A polgár azt gondolja, hogy amikor bemegy a városházára, mindent el tud intézni. Sokan döbbenetesen szembesülnek azzal, hogy ez nem így van. Ha tartanánk egy közvélemény-kutatást, meglehet, 97 százalékos arányban az jönne ki, hogy a nagy többség úgy gondolja: a helyi ügyekért a helyi önkormányzat a felelős.

76

– *A kormány a Covid idején vezetete be azt, hogy különleges gazdasági övezeteket hoz létre, ami voltaképpen azért van, hogy kivegye az önkormányzat kezéből a lehetőségeket. Így járt Göd a Samsung akkumulátorgyárával, a beruházást átdobták a fideszes megyének, így golyózták ki a várost.*

– És elvették a beruházásból származó helyi bevételeiket.

– *Budaörsön volt-e ilyen próbálkozás?*

– Szerencsére még nem, s talán nem is lesz rá mód, mert ilyen jellegű területek mifelénk nincsenek, s olyan lakossági tiltakozás lenne, hogy elriasztanák a befektetőt. De nem akarom a dolgot elkiabálni, és ötleteket sem szeretnék adni senkinek.

– *Az elemzések gyakran utalnak arra, hogy az állami cél az önkor-*

mányszatiság kiüresítése. A kormány azt szeretné, hogy ne legyen az állampolgárban az az érzet, hogy az a fontos, ami helyben dől el, hanem az a fontos kérdés, amit Orbán Viktor dönt el péntek reggel a rádiós interjúja előtt.

– Egyszerűbb a dolog. Nem nagyon szereti a jelenlegi hatalom az ellensúlyokat. A veszélyhelyzeti időszakban meghosszabbították például a folyamatos rendeleti kormányzást. Orbán már költségvetést is módosított ősszel. Jó, hogy utána beviszik a parlamentbe, és a százharminc-egynéhány bátor ember megszavazza, de gyakorlatilag már a parlament is olyan szinten kiüresített, hogy elműködik így is. Nem kell az ellensúly, miközben a jól működő demokráciákban a kormányzat és az önkormányzatok pontosan így viszonyulnak egymáshoz, és természetesen a helyi érdekek is komoly szerepet játszanak.

– *Az országos konfliktus mennyiben csapódik le a budaörsi képviselő-testületben? Milyen viták jellemzik az üléseket?*

– Szerencsére a többséget az egyesületünk megválasztott képviselői adják (Budaörs Fejlődéséért Egyesület), akik között vannak liberális, konzervatív, szociáldemokrata szemléletűek is. Remek hivatali szakértők dolgoznak a háttérben, így gyakran fordul elő, hogy az előterjesztések még a fideszes képviselőktől is megkapják a támogatást. Persze vannak olyan napirendek, akár az oktatással, költségvetéssel kapcsolatosan, amelyek vitáján a fideszes képviselő szépen fölmondja a kötelezőt, az elvártat, az ember türelmesen vagy kevésbé türelmesen

végighallgatja, és megpróbál válaszokat adni rá. A Budaörsön élők jelentős része átlátja azt, hogy mi miért van Magyarországon, tud a sorok közt is olvasni, ahogy ezt már megtanultuk a szocializmusban.

– *A budaörsiek ezt az egyesületet már a második választáson juttatták hatalomra. Mi a folytatás? Milyen várakozásai vannak a következő önkormányzati választások előtt?*

– A Fidesz egy oltári gusztustalan és hazug érvekkel alátámasztott csapdarendszert hozott létre. Tavasszal lesznek az európai parlamenti választások, és azon a címen, hogy költséget spórolnak meg, egy napra tüzték ki az az EU- és az önkormányzati választásokat. Közben jól tudjuk, hogy egy-egy nemzeti konzultációs kampány legalább annyiba kerül, mint maga a választás. A helyzet pikantériája, hogy tavasszal megválasztják a képviselő-testületet és a polgármestert, akik majd csak ősszel lépnek hivatalba, mert addig szól a jelenlegi testületek és polgármesterek mandátuma. Elmebaj, de nálunk ezt is meg lehet csinálni.

– *Mi a céljuk ezzel?*

– Az összefogást szeretnék ellehetetleníteni. Mert hogy lehet egyszerre úgy kampányolni az önkormányzati választásokon, hogy együtt indulunk, majd az EU-választáson azok a pártok, amelyeknek jelöltjeik vannak az önkormányzati választásokon, külön méretik meg magukat. Örödi terv, meg kell adni. A cél változatlanul az, hogy az ellenzéki erők egymás torkának essenek, és ne tudjanak összefogni. De a kérdésre válaszolva, Budaörs tekintetében nem aggódom.

– *Mi a véleménye egyébként az elmúlt évek összefogásairól. Volt úgy, hogy az ellenzéki szereplők nem fogtak össze, és felmorzsolódtak, máskor viszont úgy véreztek el az előválasztás után, hogy összefogtak. A végén megint felmorzsolódtak...*

– Nem a végén, hanem már az elején. Meggyőződésem, hogy nincs más lehetőség, mint összefogni és közösen indulni. Még azt is meg merem kockáztatni, hogy egy közös jelölőszervezet lenne a kívánatos, ez tudna eséllyel a NER-rel szemben fellépni. De ebben mindenkinek őszintén kellene részt venni, a pártérdekeket háttérbe kellene szorítani, és fontos lenne egy olyan személyiség mögé beállni, aki nem osztja meg egyik oldalt sem, és mindenki oda tudna állni mögé tiszta szívvel. Ennek persze kevés az esélye, hisz most megint azt látjuk, hogy a Fidesz legnagyobb öröme az ellenzéki pártok újra leginkább egymással foglalkoznak. Itt, Budaörsön más a helyzet, nem kell vért izzadva küzdeni, hiszen az ellenzéki formációk már a második választást megnyerve, összefogva indultak egyesületként, úgy, hogy köztünk sok a köztisztelőben álló olyan civil polgár, aki ellen a pártok azért nem indítanak jelöltet, mert elfogadják őket. Önkormányzati szinten a civilségnek sokkal inkább megvan a jelentősége. A parlamenti választásokon a többpártrendszerben ezt nehezebb leképezni.

– *A civilek '19-ben az önkormányzati választáson kicsit előreszaladtak, számos településen tudtak nyerni. Akkor azt gondoltuk, hogy fel tudják frissíteni a sokszor áporodott levegőt, amelyet gyakran okoznak a lejárt szavatosságú pártemberek. De*

aztán a pártok mégiscsak erősebbnek bizonyultak, s visszavették a kezdeményezést, a civil lendület megtört. Ma ugyanúgy keresik a helyüket a pártok szorításában, mint azelőtt.

– Érdekes ez, mert minél kisebb egy település, annál inkább eltűnnek a pártlogók. Budaörsön, Gödöllőn is ez a helyzet. A kérdést végül az dönti el, hogy vannak-e hiteles jelöltek. A pártokkal szembeni ellenszenv sok településen azt okozza, hogy inkább a civilek közül választanak. Nagy baj az is, hogy az ellenzéki pártok ennyire megosztottak.

Emiatt a NER stabil helyzetben érezheti magát. Kíváncsi leszek a törökországi választásokra. Hat ellenzéki párt fogott össze, sok vitájuk van, de találtak egy olyan közös jelöltet, aki mögé felsorakoztak, s közös jelölőszervezettel indulnak. Egyébként rossz következtetés az, gyakran hallom ellenzéki oldalon, hogy a legutolsó választás kudarcából az következik, hogy nem szabad összefogni. Változatlanul hiszek az összefogásban. De valós összefogásra lesz szükség, intézményes és tartalmi értelemben is.

Czene Márta: Önarckép a kanapén